

פרשת זיחי

משיחת אור לכ"ט אלול ה'תש"מ, ערב ר"ה ה'תשמ"א

אחד מהסיפורים שכבר נדפסו אודות שנות ילדותו של ה"צמח צדק", אירע כשהוא עדיין למד ב'חדר', ובתור "בן חמש למקרא", למד אצל המלמד תורה שבכתב, החל מהחומש. הוא לימד אותו את הפסוק "ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה". שיעקב חי בארץ מצרים במשך שבע עשרה שנה. הוא גם הסביר לו ש"ויחי יעקב" פירושו שיעקב חי שם. הוא לא סתם היה שם, אלא הוא "חיי" שם.

סיפר חמי הרבי נשיא דורנו: כאשר ה"צמח צדק", בתור ילד שלומד "מקרא" ב'חדר', הגיע לאדמו"ר הזקן, אצלו הוא גדל (וכפי שידועים פרטי הדברים) הוא שאל אותו: "איך זה ייתכן? יעקב, שהיה "בחיר שבאבות" הנבחר מבין האבות - אברהם, יצחק ויעקב, כשארץ מצרים היתה "מקולקלת שבאומות", "ערוות הארץ", ארץ שההתנהגות בה היתה לא אנושית, לגמרי לא כמו שצריך להיות. ואומרים שבשעה שיעקב היה בארץ מצרים, לא רק שזה לא הווה קושי עבורו, אלא היה מצב של "ויחי יעקב בארץ מצרים"!

ענה לו אדמו"ר הזקן: לפני שיעקב הגיע לשם, כתוב "ואת יהודה שלח לפניו להורות לפניו גושנה". חז"ל מסבירים שהוא שלח אותו לשם כדי לעשות שם מקום - מוסד, בית - שבו ילמדו תורה. וזה נקרא "גושנה", מלשון "גש" - לגשת, להתקרב, משום שעל ידי לימוד תורה מתקרבים לקב"ה. וכשניגשים באופן כזה ואחר כך לומדים תורה, אזי מתקרבים יותר ויותר אל הקב"ה, ונהיים קשורים בקב"ה, ואזי אפשרי שיהיה "ויחי יעקב": בכך מתבטאים החיים האמיתיים אפילו אצל "בחיר שבאבות".

לשם מה מספרים לנו סיפור זה? לשם מה זה מודפס וערוך באופן כזה שלא רק יקראו בזה מפעם לפעם, אלא גם ילמדו זאת ויפיקו מזה את המסר המתבקש?

אחת מההוראות שיש ללמוד מזה מובנת מאליה: ראשית כל, סיפור זה מלמד אותנו כיצד צריך לחנך ילד. כיצד צריך לחנך ילד יהודי, וכמובן, גם ילדה יהודיה. השלב הראשון הוא לחנך אותם באופן כזה, שבשעה שלומדים איזה עניין בתורה, הם מתעניינים בזה ורוצים להבין את זה; ומחפשים תשובה, אם יש משהו שהם לא הבינו. ל"צמח צדק" היה בזה עניין כה רב עד שהוא שאל את סבו. זה לא היה חבר, לא מורה ולא אבא. ה"צמח צדק" ראה וידע כיצד הכל מתייחסים לאדמו"ר הזקן - יחס הכבוד והרוממות הגדולים ביותר, כיאה לאדמו"ר הזקן. למרות זאת, כשהציק לו עניין שהוא לא הבין בחומש, שום דבר לא עיכב בעדו בחיפושיו אחר תשובה לשאלתו, לקבל הסבר למה שכתוב בחומש.

הסיפור מלמד אותנו גם מה צריכה להיות העמדה אפילו אצל מישהו שנמצא בדרגתו של אדמו"ר הזקן בשעתו: אדמו"ר הזקן היה "נשמה חדשה", והיה מנהיג של עם ישראל. היו לו אלפי ורבבות חסידים, שהיו באים אליו כדי לשמוע עניינים של רזי התורה, או לקבל הסבר בעניינים קשים בחלק הנגלה של התורה, ולשם כך אנשים באו אליו, כדי לשמוע את ההסברים שלו. כשמגיע ילד בגיל ארבע או חמש ושואל אותו שאלה, לכאורה היה צפוי שהוא יענה לו: מחר תלך שוב אל המלמד, ובוודאי המלמד

פרשת זיחי

יענה לך על השאלה. ואפילו אם הוא לא רצה לדחות זאת עד למחרת, הרי היו שם כמה אנשים סביב אדמו"ר הזקן שיכלו לענות על השאלה.

אף על פי כן, אדמו"ר הזקן דחה את כל העניינים שלו כדי לענות לילד במלים כאלה שתהיינה מובנות לו. הוא השתדל להסביר זאת באופן של "תשים לפניהם - כשולחן ערוך לפניהם" כך שהילד יבין את העניין לאשורו בשכל שלו. אמת, זה היה השכל של ה"צמח צדק", אבל זה היה כשהוא היה רק בגיל ארבע או חמש.

מסיפור זה יש ללמוד הוראה ברורה נוספת: יהודי קולט לפתע שנשמתו היא "חלק אלוהי ממעל ממש", והנה היא נמצאת בתוך "משכא דחויא" - עור של נחש, מביטה דרך משקפי שמש ומכוסה ב"עשר פרסאות", עשר כיסויים! ובלשונו של רש"י, הנשמה ירדה "מאיגרא רמא לבירא עמיקתא" - מפיסגת הר גבוה לבור עמוק. נמצאים בארץ מצרים, ארץ של מיצרים ומגבלות. איך ייתכן שאדם ידע כיצד למצוא בכל דבר את האור, לגלות את מטרתו של כל דבר, לשם מה הדבר נחוץ? זה מתאפשר רק על ידי התורה: ואז, כשלומדים תורה, נהיה אפילו בארץ מצרים מצב של "ויחי יעקב"; אז הוא מסוגל לחיות, ולא סתם חיים, אלא חיים כפי ש"יעקב" חי!